

FINANCE, INSURANCE AND EXCHANGE BUSINESS: INNOVATION AND INVESTMENT STRATEGIES

Науменкова С. В., д.е.н., професор

Ібрагімова Л. Р., аспірантка

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-036-0-29>

КОНЦЕСІЯ ЯК ФОРМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІ

Необхідність активізації форм довгострокового залучення інвестицій для стимулювання економічного розвитку територій в умовах фінансової децентралізації в Україні зумовлює потребу більш глибокого дослідження питань, пов'язаних зі здійсненням концесійної діяльності в цілому, у т. ч. щодо реалізації інвестиційних проектів на умовах концесії [1]. Фінансові аспекти є найважливішими факторами успішного функціонування об'єднаних територіальних громад та відновлення інноваційного розвитку територій.

Досвід концесійного партнерства в зарубіжних країнах свідчить про те, що взаємодія суб'єктів концесійної діяльності відрізняється масштабністю та ефективністю використання ресурсів [2, с. 130-135]. В Україні концесійна модель партнерських відносин заслуговує на увагу, враховуючи обмеження джерел довгострокового фінансування в нашій країні, особливо на територіальному рівні. Водночас залучення інвестицій на умовах концесії повинно відповідати стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України [3, с. 118-119; 4, с. 29-30].

Теоретичні аспекти та практичні питання розвитку концесійної діяльності в умовах фінансової децентралізації в Україні потребують особливої уваги. На нашу думку, це зумовлено

складністю та багатоплановістю фінансових відносин, що виникають в процесі реалізації інвестиційних проектів на умовах концесії.

Так, фінансові відносини виникають між концесіонером та концесієдавцем відповідно до концесійного договору; між концесіонером та кредитором (кредиторами) – при укладанні договору про фінансування концесійного проекту. Слід зазначити, що функції кредитора може виконувати не лише фінансова установа, але і міжнародна фінансова організація, що надала боргове фінансування або гарантію концесіонеру для виконання ним зобов'язань за концесійним договором. У разі випуску концесійних облігацій виникають фінансові відносини між концесіонером, фінансовими установами, які забезпечують процес емісії та обігу облігацій, державними органами або територіальною громадою в особі виконавчого органу місцевого самоврядування. Нарешті, певного фінансового забарвлення набувають відносини: між концесієдавцем і концесіонером, з одного боку, та користувачами (споживачами), які користуються об'єктом концесії або отримують суспільно значущі послуги, що надаються відповідно до концесійного договору, – з іншого боку.

Стримуючими факторами реалізації проектів на умовах концесії в Україні є високі ризики через неврегульованість механізму укладання та реалізації концесійних угод, оцінювання економічних результатів, недосконалість економіко-правового забезпечення захисту майнових прав інвесторів, можливість порушення фінансових зобов'язань учасниками концесійної угоди, відсутність прозорого моніторингу та контролю та ін. Вважаємо, що фінансове забезпечення виконання концесійних угод в умовах фінансової децентралізації в Україні потребують відповідного нормативно-правового вдосконалення з огляду на міжнародну практику, забезпечення доступу до ринків капіталу. Проте концесійна діяльність іноземних інвесторів не повинна супроводжуватися втратою конкурентних переваг приймаючою стороною та завдавати прямих або непрямих втрат концесієдавцю [5, с. 185].

На наш погляд, до першочергових завдань стимулювання розвитку концесії як ефективної форми залучення інвестицій, є такі:

- унормування системи кількісних та якісних показників результативності для оцінки надійності і доступності об'єкта концесії та надання суспільно значущих послуг;

- розробка методичних підходів до обґрунтування фінансових умов реалізації проєктів, що здійснюється на умовах концесії;

- конкретизація умов отримання концесіонером плати за суспільно значущі послуги при реалізації проєктів на регіональному рівні;

- визначення форми та порядку розрахунку концесійних платежів.

У міжнародній практиці використовують різні фінансові інструменти для забезпечення виконання договору про фінансування, що укладається між концесіонером та кредитором (кредиторами) або їх представниками, з метою фінансування проєкту, а при фінансуванні інфраструктурних об'єктів на концесійній основі традиційно використовують концесійні облігації та інші більш складні структуровані цінні папери [6, с. 260]. Регуляторна невизначеність щодо випуску та обігу такого виду цінних паперів, а також високі ризики країни обмежують використання цих фінансових інструментів при взаємодії з інвесторами [7, с. 12-13; 8, с. 75-76].

З огляду на зазначене вище вважаємо, що вирішення окреслених завдань щодо розвитку концесійних відносин в умовах фінансової децентралізації сприятиме більш ефективному акумулюванню фінансових ресурсів для розвитку територій, розширенню кола потенційних інвесторів, посиленню співпраці з фінансовими посередниками, прискоренню розвитку вітчизняної економіки в цілому та підвищенню її конкурентоспроможності.

Література:

1. Про концесію. Закон України від 3 жовтня 2019 року № 155-ІХ.
2. Науменкова С.В. Финансовое обеспечение воспроизводственных процессов в ресурсодобывающих отраслях. Київ : Наукова думка, 1997. 182 с.
3. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Методологічні засади формування стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України. *Причорноморські економічні студії*. 2019. № 48. Ч. 1. С. 116-122. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.48-19>.
4. Лютий І. О., Міщенко, В. І. Проблеми розвитку сучасного міжнародного фінансового ринку та інтеграційний курс України. *Фінанси України*. 2006. № 5. С. 21-31.
5. Strategies for Economic Development: The experience of Poland and the prospects of Ukraine. Izdavnica "Baltija Publishing". 2018.
6. Mishchenko V., Naumenkova S., Ivanov V., Tishchenko I. Special aspects of using hybrid financial tools for project risk management in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. № 15(2). P. 257-266. DOI: 10.21511/imfi.15(2).2018.23.
7. Науменкова С., Міщенко С., Тіщенко Є. Фінансові інструменти убезпечення від політичних ризиків у проектному фінансуванні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2016. № 10 (187). С. 6-17. DOI: 10.17721/1728-2667.2016/187-10/1.
8. Naumenkova S., Tishchenko I., Mishchenko S., Mishchenko V., Ivanov V. Assessment and mitigation of credit risks in project financing. *Banks and Bank Systems*. 2020. № 15(1). P. 72-84. DOI: 10.21511/bbs.15(1).2020.08.